

Kėdainių šviesioji gimnazija

Žydai Kėdainių šviesiojoje gimnazijoje

Tautvydas Jasinskas, Kėdainių šviesiosios gimnazijos 2d klasės mokinys
Konsultavo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Asta Jakštienė

Respublikinė konferencija „Atmintis“
Kėdainių „Atžalyno“ gimnazija
2023-04-28

Kėdainių gimnazijos istorija

1625 m. Kėdainiuose Kristupas Radvila įkuria evangelikų reformatų parapiinę mokyklą.

1647 m. kunigaikštis Jonušas Radvila reformuoja mokyklą į gimnaziją.

1652 m. gimnazija tampa svarbiausia mokykla LDK teritorijoje, persikelia į dabartines patalpas.

Žydų atsiradimas, gyvenimas Kėdainiuose, jų sąsajos su Kėdainių gimnazija

Žydai Kėdainiuose oficialiai minimi tik XVII a.

Žydus į Kėdainius pasikvietė Kristupas II Radvila.

Žydai visada sudarė nemažą miesto gyventojų dalį.

Žydai Kėdainių gimnazijos mokinių sąrašuose atsirado tik XX a. pirmoje pusėje. 1941 m. rugpjūčio 28 d. Kėdainių, Šėtos ir Žeimių žydai buvo sušaudyti.

Žydai Kėdainių gimnazijoje XX a. pirmoje pusėje

Kėdainių gimnazijos 7b klasė gamtos kabinete. Antroji iš eilės – Sara Gordonaitė, penktoji – Rachilė Kaganaitė. 1939 m.

1922 m. gimnazija įsikelia į istorinį pastatą dabartinėje Didžiojoje gatvėje. 1923 m. mieste gyveno 2499 žydai. Tarpukariu žydai neturi gimnazijos, tik pradžios mokyklas, todėl savo vaikus leidžia į valstybinę Kėdainių gimnaziją.

Projektas apie žydus Kėdainių gimnazijoje

Buvusi gimnazistė, istorijos mokytoja Janina Kosmauskaitė pasakoja apie bendrakeses žydaites, kurių klasėje buvo 6.

Buvusi gimnazistė, gydytoja Genovaitė Masaitytė – Stankaitienė pasakoja apie buvusias bendrakeses žydaites.

2002 m. mokytojos Danutės Muzikevičienės vadovaujami mokiniai kalbino buvusias gimnazistes Janiną Kosmauskaitę ir Genovaitę Masaitytę-Stankaitienę. Surinkta medžiaga atskleidžia gimnazistų žydų santykius su bendramoksliais.

Projektas apie žydus Kėdainių gimnazijoje

Kėdainių gimnazistė žydaitė
Sara Gordonaitė, 1940-05-
15.

Kėdainių gimnazistė žydaitė
Rachilė Kaganaitė, 1940 m.

Buvusių mokinių teigimu, visų tautybių mokiniai gimnazijoje sugyveno draugiškai.

Žydai gimnazistai buvo tvarkingi, gerai mokėsi ir aktyviai dalyvavo popamokinėje veikloje.

Žydai nei išvaizda, nei elgesiu nesiskyrė nuo kitų mokinių.

Sudėtingu laikotarpiu visų tautybių mokinių santykiai buvo draugiški.

1. Abramavičius - advokatas - Radvilų g.
2. Briegeris Benjaminas - „Bonelis“ - 4 vaikai (2 merg. ir 2 bern.)
3. Lemachas - Jorvelis iš Didž. gatvės kamp
4. Chačetis - dukterė Lėja baigė 1941 m. gimnaziją Kėd.
5. Šteinbergas - Didž. gatvė, dukterė 1937 m. baigė Kėd. gimn.
6. Farberienė - užkalbė mokytoja, dūbo privačiai
7. Gamušienė - užkalbė mokytoja, pianistė, dūbo privačiai, po karo mergaitė gimn. dėstė užs. k.
8. Gamušas - advokatas
9. Šelferis - gastronomijos paroluotuvės savininkas
10. Glaziteinas - manufaktūros pard., sūnus Feliksas - gimnaz. mokytojas
11. Gėla - dabalinės muzikos m. l. pastato savininkas, prekybininkas
12. Goldbergaitė Maša? - po karo teisininkė, mokytoja
13. Gurvius - smailios dūbuose raistinės savininkas, dukterė 1934 m. baigė Kėd. gimnaziją
14. Grinbergas - prekybininkas
15. Grinbrausienė - manufaktūros pard.
16. Geišenovičius - m. dektinės savininkas
17. Joffe - dūbo dektinės prekybininkas, dukterė mokėsi Kėd. gimn.
18. Koganas - Kėd. odų fabr. savininkas
19. Kogariūnė - Rabinoviūtė - dantų gydytoja
20. Klapmanas - urmo sandėlio savininkas
21. Lifsicas -
22. Liniovas - viešų gamybos dūbt. Kavano gatvėje
23. Lurje - gelež. prekių parduot. Didž. g. dukterė mokėsi Kėd. gimnaz.
24. Moronovičius - specialios savininkas Kavano gatvė.

- Mejeris - kaimynas Petos g. šėmėdė
26. Mulieris Zilikas - šaltkalvis dūbtuvės savininkas Jom g.
27. Muileris - gydytojas - dukterė Bluma baigė gimn. 1940 m.
28. Meleas - akis gydytojas, dukterė Estera mokėsi Kėd. g.
29. Puzānškis - žmona Rabinoviūtė dantų gydytoja
30. Porican - L. mokytojas iš žydų (obseruojamas) Didž. gatvės Jorvainių gatvė (dūbtuvės mokytojas)
31. Ronderis - ambrakatis, dūbt. Didž. gatvė paroluotuvė
32. Ronderis - daržininkas
33. Šeitolovas - vaisvandenių dūbtuvės savininkas, Didž. gatvė.
34. Štapoberskis - miesto malūno savininkas, didelis namas Kavano g.
35. Trapunskini - baltų paroluotuvė, sūnus baigė Kėd. gimn. 1940 m.
36. Teperis - du sūnūs baigė Kėd. gimnaz. Vėnas buvo gydytojas, kitas baigė 1940 Kėd. g.
37. Rogovas - statybos rangovas
38. Šneideris - manufaktūros parduot. Didž. g. sūnus baigė Kėd. gimnaz., Vėn. ped. instituto užs. k. dėstytojas (buvo)
39. Tureckytė Taubi - 1940 m. baigė Kėd. gimn., teirėtologė, mokytoja, Terasė.
40. Vigušinas - siucejas (sūnus uniformas hamušams iš dukterė 1941 m. baigė Kėd. gimn. policijos stasas)
41. Baviškis - odų fabriko bendrasavininkas su Koganu
42. Fridlendas - juodkėšių malūno savininkas
43. Blumbergas - prekybininkas, manufakt. parduot. vaikai mokėsi Kėd. gimnaz.
44. Polomasas - vaistinės Didž. g. savininkas, dukterė Gilda farmacininkė, baigė Kėd. g.

Finkelšteinas - vaistinė, sabal. paroluotuvė

Mokytojos Danutės Muzikevičienės sudarytas kėdainiečių žydų sąrašas (pabrauktos pavardės yra žydų, kurių vaikai mokėsi Kėdainių gimnazijoje).

Mokyklos gyvenimas sunkiu laikotarpiu

Kėdainių gimnazijos moksleivės. Pirmoje eilėje iš kairės pirmoji – Rachilė Kaganaitė, trečioji – Sara Gordonaitė, 1939 m.

1940 m. Lietuva buvo okupuota sovietų.

1941 m. birželio 22 d. prasideda Vokietijos - Rusijos karas.

Lietuvą okupavus vokiečiams, iš gimnazijos dingsta visi žydų tautybės mokiniai.

Kėdainių žydai suvaromi į getą.

Rugpjūčio pabaigoje gimnazijos mokytojams įsakoma stovėti gatvėse ir stebėti, kad niekas nepabėgtų, varant žydus į masinių žudynių vietą.

1941 m. rugpjūčio 28 d. 2076 Kėdainių, Šėtos ir Žeimių žydai sušaudomi Daukšiuose.

„Pasaulyje nėra mažų tautų... Tautos didumas nepriklauso nuo jos gyventojų skaičiaus, kaip žmogaus didumas nepriklauso nuo jo ūgio...“

V. Hugo